

אבלות בשבת

הרב אברהם בסרגליק וזיו חניה

מקור הלכתי בגמרא:

במשנה מו"ק יט. נאמר 'שבת עולה ואינה מפסקת'. ביאור הדבר הוא ששבת נחשבת לחלק משבעת ימי האבלות, אך למרות שלא נוהגים בה מנהגי אבלות, אינה מפסיקה את ימי האבילות. זאת בשונה מיו"ט שבאופנים מסוימים מפסיק את ימי האבלות.

הגמ' מבארת את הסברא לחלק בין שבת ליו"ט, שאי אפשר לשבעה בלא שבת ואפשר לשבעה בלא יו"ט. דהיינו השבת היא יום שמובנה בתוך תקופת האבלות של שבעה, אמנם אין נוהגים בה חלק ממנהגי האבלות.

הגמ' דנה האם יש אבילות בשבת או לא, מסקנת הגמ' שאין אבלות בשבת אך בדברים שבצנעה נוהג.

ישנם דברים שאסור לנהוג אותם בשבת משום שהם בפרהסייה, כפית המיטה, נעילת הסנדל, לבישת בגד קרוע, עטיפת הראש (שהייתה נוהגה בזמננו).

אך דברים שבצנעה, כגון תלמוד תורה, ותשמיש המיטה, הרי נוהגים אותם בשבת, משום שהעושה אותם לא ניכר בהם האבלות.¹

בירושלמי מו"ק פ"ג סמכו את הדין שאין אבלות בשבת על פסוק ממשלי י':

"...בא להודיענו שאין אבל בשבת, דכתיב 'ברכת ה' היא תעשירי'-
זו ברכת שבת, 'ולא יוסיף עצב עימה' - זו אבילות'.

---

1. לא כאן המקום להרחיב במישור ההלכתי, ולא העמקנו בפרטי הדינים, ולכן אין לפסוק הלכה מכאן. להלכה יש לעיין שו"ע יו"ד סימן ת.

הטוב הנגלה בעולם הזה, נובע משם ו-ה, השם התחתון. אך ייסורים, אינם טוב נגלה, אלא טוב נכסה והם נובעים דווקא מעולם עליון יותר שם י-ה.

טוב המגיע מעולם עליון יותר, לפעמים מגיע דווקא בצורת ייסורים. נמשיל את הדבר לילד שמחפש דברים טובים, כל דבר שיהיה לילד טוב נגלה מוחש ומורגש כטוב, הוא טוב שמוגדר ע"פ המימדים של עולם הילד, עולם תחתון. אך כל דבר טוב שמגיע מעולם של מושגים ומימדים שמעבר להשגת הילד ותפיסתו, אצל הילד הדבר עשוי להתפרש כייסורים. כגון עונש או ניתוח או עמל של לימוד. דווקא משום שלדברים אלו הילד לא יוכל להגיע מתוך עולמו התחתון, אזי הם מגיעים מעולם עליון יותר ומתפרשים אצל הילד כייסורים.

בששת ימי המעשה אנו מביטים על העולם בעיניים של העולם הזה, בהגדרות של טוב ורע ע"פ המימדים הרגילים שלנו. אך בשבת;

'מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולומר לשמך עליון',

בשבת אנו מביטים מהעולם העליון בו גם כל הייסורים מתגלים לנו כטוב מוחלט. ובידוע לנו שאין דבר רע יורד מהשמים.

הטוב המגיע משם העליון הוא טוב גדול ועמוק יותר מהטוב הנגלה. כפי שאהבת האב לבן באה לידי ביטוי באופן העמוק יותר דווקא בדברים שלבן הם מתפרשים כייסורים, דווקא בעונש (כשהאב באמת מכוון לטובת הבן...) או בניתוח, אז מתגלה הקשר בין האב לבן באופן עמוק יותר, מאשר כשהאב נותן לבן מתנה, שהיא כטוב נגלה.

ראינו שזה שאין אבלות בשבת, זה משום שבשבת אנו מביטים על המציאות מנקודת מבט שונה לגמרי, אנו מביטים מהשם העליון.⁴

נקודת מבט זאת יש בה מן הניחוס. ובאמת אע"פ שאין אבלות בשבת מצינו שדווקא ניחוס היה בבית המקדש בשבת.

---

4. התייחסות נוספת של ליחס לייסורים בשבת עיין עין אי"ה, שבת פ"א אות מג, מד, מו. 'שבת היא מלזעוק'.

בפרקי דר' אליעזר:

'ראה שלמה שמדת גמילות חסדים גדולה לפני הב"ה, וכשבנה בית המקדש בנה שני שערים אחד לחתנים ואחד לאבלים ולמנוודים, והיו ישראל הולכים בשבתות ויושבין בין שני שערים הללו, והנכנס בשער חתנים היו יודעין שהוא חתן, והיו אומרים לו: 'השוכן בבית הזה ישמחך בבנים ובבנות', והנכנס בשער האבלים והיה שפמו מכוסה והיו יודעין שהוא אבל, והיו אומרים לו: 'השוכן בבית זה ינחמך', ...ומיום שנחרב בית המקדש התקינו חכמים ז"ל שיהיו חתנים ואבלים הולכין לבית הכנסת ולבתי מדרשות ואנשי המקום רואים את החתן ושמחים עמו ורואין את האבל ויושבין לארץ כדי שיצאו כל ישראל ידי חובתן בגמילות חסדים, ועליהם הוא אומ' ברוך אתה ה' נותן שכר טוב לגומלי חסדים.'

דווקא בשבת היה הניחוס בבית המקדש. ביהמ"ק הוא בחינה של שבת במימד המקום, הוא נקודת המפגש של השם העליון עם העולם התחתון, מפגש של שמים וארץ, 'מן השמים תנוחמו', דווקא שם, ודווקא בשבת היו מנחמים את האבלים. שכן השבת עצמה במהותה היא מנחמת.

הכהן הגדול אינו מתאבל כלל, 'כהן גדול דכל השנה כרגל לכו"ע',⁵ כהן גדול גם הוא שייך למבט העליון הזה.⁶

הרב קוק באיגרת ניחומים לרב חרל"פ לאחר פטירת אימו, מדריך אותו למצוא בעצמו את נקודת הכהן גדול שבתוכו, נקודות ההסתכלות המנחמת הזאת, ומתוך כך להתאבל רק במידת מה.⁷

ומחמת מתיקת דבריו נביא את האיגרת בשלמותה:

5. מו"ק יד:

6. אמנם עיקר עיסוקנו בשבת, והכהן הגדול הושווה דווקא ליו"ט, אין כאן המקום להאריך בהבדלים, אך ודאי שהרעיון דומה.

7. ולתוספת ביאור העניין כדאי לעיין באיגרת תשובה שהחזיר הרב חרל"פ בעניין זה, שם הוא מודה לרב על האיגרת '...כי אמרותיו הטהורות פעלו עלי הרבה לנחמני מיגוני, ומוסיף ומרחיב את דברי הרב, ובכלל על המבט הנכון על הייסורים.

ביה, עה"ק יפו ת"ו, כ"ט תשרי תרע"א.⁸
מנחם ציון וירושלים, ינחם בברכת שמים, את כבוד ידי"י וחביבי,
הרב המאוה"ג עדין לגאון ותפארת בתו"י, מו"ה יעקב משה
חרל"פ שליט"א, רב לקה"ק שערי חסד בעיקו"ת ירושת"ו,
היום הגיעה לאזני השמועה המדאיבה לב, כי נלקח מכת"ר ידי"י
נזר תפארת אמו היקרה תנצב"ה.

איני צריך להודיע לכת"ר ידי"י שליט"א כי בצרתו לי צר ודאבון
לבבו הטהור ידאיב לבבי ג"כ. אמנם בטוח הנני בגבר חכם בעז
כי ידידי שי', שידע ג"כ עת ומשפט לכל חפץ ובעז רוח ד' אשר
תניחנו ידע להבליג עלי יגון, ובאור אהבת השי"ת וחדות ישועתו,
ידע להמתיק ג"כ את **מרורות האבל**. וידע נאמנה, שגם בכל
אדם מישראל בעת אשר קרבת ד' תעודדהו לשמחת לב ונפש,
יתנוצץ עליו קו זוהר מזקן אהרן תכונת כהן גדול המתעלה מעל
כל דאבונות ואבל, אשר אך בעפר יסודם, וק"ו ת אשר תורת ד'
תשעשעהו. חלילה לכבוד ידידי לחסר את נפשו היקרה מאור ששון
תורת אמת ועבודה טהורת לבב, וידע נאמנה כי רק בשמחת ד'
וגילת ישרים של הבנים יגילו הורים אשר בצרור החיים, ותורת
הקודש היקרה מפנינים מתעלה היא עוד בעז חדותה מעלת כה"ג,
ואשרי יולדתו שהניחה בן יגע בתורה ביראת ד' מנעוריו, מה נעים
גורלה.

יתנחם נא ידידי חביבי, ומציון ינוחם בכפלים, וזוכה לראות
בישועת עולמים, ויקיצת נרדמים, בטל אורות טל חיים, וחדות
עדנים, בישועת ד' לעמו ונחלתו בהר הקודש בירושלים, כנה"י
ונפש ידי"ע דושי"ת באה"ר, מברכו בישועה ונחמה מלוני"ח, הק'
אברהם יצחק ה"ק

וחזר וחיזק וחייד עניין זה הרב קוק באיגרת נוספת לרב חרל"פ לאחר
מות אחיו:⁹

8. איגרת שלו.

9. איגרת תרס"ג.

'...דוקא בהשקפה עליונה לטובה, שכל האנינות והאבלות, על נפש יקרה שעזבה חיי הבל, אחרי אשר מלאה צבאה, בתיקון השכלול לפי מדתה, ועלה לרצון מדודנו מדוד, לארחא בתפוחא קדישא להתענג בצחצחות עליונים, **וצדיקיא איתניהו בכולהו עלמין בתר חייהון יתיר מבחייהון**, וכל אחד מעובדי ד' באמת, בתמימות רעותא דלהון, הלא אין קץ להתפשטות החיים העליונים המאירים של נשמתם בצאתם למרחב ממאסר הגויה, אז תתענג על ד' ממש, – כל אותו האבל והקדרות אינו אלא ענין אשר נתן לבני אדם מחולשת הכרתם של רובא דעלמא, ולא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, ובכל ת"ח לפום דרגיה, אור הציץ שעל ראש כה"ג זורח הוא ומרצה בין ישנו על מצחו בין אינו על מצחו, לפאר עניים בישועה, לחבוש לשבורי לב ולהפוך אבלם לששון...'

מתוך עיסוקנו באבלות בכלל, מתחדד לנו ערך השבת, כפי שמתחדד האור דווקא ע"י מציאות החושך. מציאות המוות בעולם, הפוכה היא לגמרי ממציאותה של השבת. קללת המוות הגיעה לעולם בעקבות חטא אדה"ר, חטאו היה לפני כניסת שבת, אנו רואים בעובדה זו את הניגודיות הגדולה בין עולם השבת לבין עולם המוות. שכן אם הייתה נכנסת שבת לפני החטא, אז לא היה בעולם את מציאות המיתה.

אך מכיוון שכך עלה ברצונו יתברך, קדמה קללת המיתה לכניסת השבת. מבנה זה אולי הוא בא לעורר בנו נקודת מחשבה ביחס לכל מציאות העולם. כל מציאות המוות בעולם, בששת אלפי שנותיו הם ששת ימי המעשה, מציאות זו הולכת היא לתיקון,¹⁰ ועילוי עד שיתרומם העולם לאלף השביעי, יום שהוא כולו שבת.

'בלע המות לנצח ומחה אדני ה' דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה דבר : ואמר ביום ההוא הנה אלקיננו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו : (ישעיה כה)

10. קובץ ב, רד : 'גדל רוח האדם, יסקור את החומר והרוח בסקירה גדולה אחת, המוות יאבד לגמרי את ערכו, ייכחד מן המציאות, מתוך הכרה בהירה וידיעה בטוחה.'